

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA SAN'ATSHUNOSLIK
ATAMALARINING O'RGANILISH ASOSLARI

Xojakbarova R.A

Farg'ona Davlat Universiteti

Lingvistika: Ingliz tili mutahassisligi

2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu tadqiqotda terminologiya fani, atama tushunchasi, uning turlari va tarjima usullari o'rganildi va san'atshunoslik terminlari tushunchasi tahlil qilindi. San'atshunoslik terminlari va uning turlari, asosan tasviriy san'atga oid terminlarning xarakteriga ko'ra guruhlarga ajratilishi ko'rib chiqildi.

Kalit so'zlar: terminologiya, termin, tasviriy san'at, morfema, o'zak morfema, leksema, sinaksema, frazema

Atamashunoslik, san'atga oid atamalar, ularni o'rganishning maqsad va vazifalari, shuningdek, qo'llanishi bilan bog'liq qiyinchiliklarni o'rganib tahlil qilish orqali va nazariy asoslarini umumlashtirgan holda quyidagi xulosalarga kelinadi:

a) atamashunoslik tilshunoslikning leksikologiya bo'limiga xos sohalardan biri bo'lib, uning o'rganish obyekti atamalar, ya'ni tildagi muayyan sohaga doir aniq tushunchani ifodalovchi so'z yoki so'z birikmalari hisoblanadi.

b) terminologiya fani tarixi ancha asrlar oldinga bog'lanib, qadimgi xalqlarning narsa-buyumlarga nomlar qo'ya boshlashlari bilan ushbu fan ham o'z-o'zidan paydo bo'lgan ekan

d) atamashunoslik shakllanishi, har bir fan kabi o'z tarixiga ega, u miloddan avvalgi yillarda yozuv orqali so'zlarni qayd qilish boshlangandayoq shakllanib, hozirgi kunga qadar rivojlanib kelmoqda.

e) mamlakatimizda atamashunoslik fani jadal taraqqiyoti XX asrda boshlanib, respublikada bu bo'yicha qator ishlar olib borilgan, mustaqillikdan so'ng e'tibor yanada kuchaytirilib, qator tilshunos olimlar sohaga doir tadqiqotlari bilan uning rivojiga hissa qo'shib kelmoqda.

San'atshunoslik (san'at tarixi) atamasi mazmunan ancha murakkab. U "umuman jamiyatning badiiy madaniyatini, san'atning ayrim turlarini, ularning voqelikka munosabatini, rivojlanish qonuniyatlarini, ijtimoiy hayot va madaniyatning turli hodisalari bilan o'zaro bog'liqligini o'rganadigan ijtimoiy fanlar majmuasi" deb ta'riflanadi.

A. G. Anisimova san'at terminologiyasini o'zining doktorlik dissertatsiyasida muhokama qilad. U o'z kitobida "Agar tabiiy fanlarda, – deb yozadi muallif, - tadqiqot obyekti odamdan tashqari mavjud bo'lsa, gumanitar fanlarda, aksincha, tadqiqotchi

odam bilan bevosita bog‘liq bo‘lgan obyekt bilan, uning ijtimoiy mavjudligi bilan, faoliyati bilan shug‘ullanadi (ijodiy, tijorat va boshqalar). Binobarin, gumanitar va ijtimoiy-siyosiy fanlarda bu atama ko‘proq individual va dunyoqarash hodisasidir, bu to‘g‘ridan – to‘g‘ri tadqiqotchining ma‘lum bir qarashlari, ilmiy e‘tiqodlari yoki o‘z mantig‘iga bog‘liq. Yilda gumanitar va ijtimoiy-siyosiy fanlarda ko‘pincha mualliflik atamalari paydo bo‘ladi, ularning ba‘zilari muallif va u vakili bo‘lgan maktabdan tashqarida bo‘lib, terminlar tizimida mustahkamlanadi. Biroq, muallifning ko‘pgina atamalari ma‘lum bir ish doirasida qoladi va ko‘pincha tushunishni qiyinlashtiradi. Bundan tashqari, gumanitar fanlar terminologiyasi atamalarni tushunishning mualliflik talqini bilan ham ajralib turadi, bu ayniqsa “ijodiy” atamalar tizimlari – adabiyotshunoslik, san‘atshunoslik va boshqalar uchun xosdir”¹ deb aytib o‘tadi.

San‘atshunoslik fanlariga adabiyotshunoslik (ko‘pincha filologiya fanlari majmuasida ko‘rib chiqiladi), musiqashunoslik, raqs, rassomchilik, teatrshunoslik, kinologiya, shuningdek tor va eng keng tarqalgan ma‘noda – plastik san‘at fani kiradi. San‘atshunoslik san‘at nazariyasi, ularning tarixi va badiiy tanqididan iborat”.² San‘atshunoslik atamasi ko‘pincha boshqa nominativ birliklar bilan bog‘liqlik orqali aniqlanadi – san‘at nazariyasi va san‘atshunoslik, fan san‘at. Shunday qilib, san‘atshunoslik terminologiyasi-bu to‘g‘ridan-to‘g‘ri mavjud bo‘lgan nazariy soha atamalari tizimi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Komissarov V.N. Teoriya perevoda (lingvistik aspekty) / V.N. Komissarov. - M.: Vysshaya shkola, 1990. – 253 s.
2. Superanskaya A.V. “Общая терминология”. – М.: LIBROKOM, 2012. – 248s.
3. Azure. – 2019. – № 273. – 118 s.
5. Collins Cobuild : URL: <http://collinsdictionary.com/> (ma‘lumotlar 10.03.2020)
6. Turing. – 2019. – №7. –126 s.
7. Elle Décor AQSh. – 2019. – №7. –108 s.
8. Ramka. – 2019. – №130. –182 s.
9. Oksford lug‘atlari : URL: <http://oxforddictionaries.com/>.
10. ¹Анисимова А.Г. Методология перевода англоязычных терминов гуманитарных и общественно-политических наук : автореф. дис. ... д-ра филол. наук. – М., 2010, с 67.

¹Анисимова А.Г. Методология перевода англоязычных терминов гуманитарных и общественно-политических наук : автореф. дис. ... д-ра филол. наук. – М., 2010, с 45.

²Анисимова А.Г. Методология перевода англоязычных терминов гуманитарных и общественно-политических наук : автореф. дис. ... д-ра филол. наук. – М., 2010, с 67.